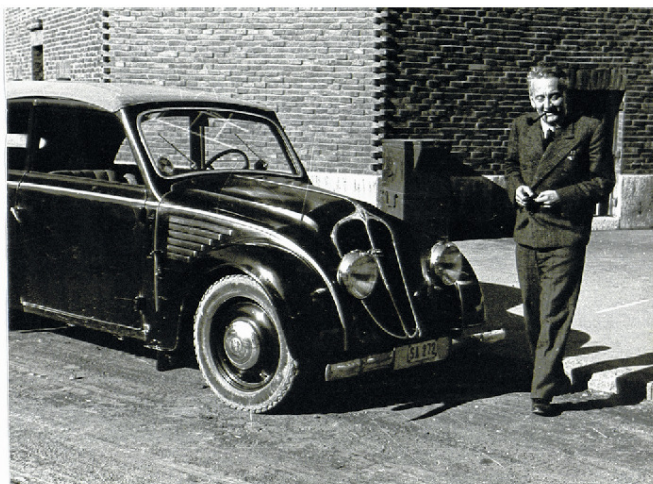

Mozaikok Szent-Györgyi életéből

SZEGED

MUNKATÁRSUNKTÓL

Bukás szélén álló diák, majd Nobel-díjas professzor. A korszak sztárja, aki nem ismerte az önzést. Ízig-vérig a tudomány embere, ugyanakkor a sportok szerelmese. Márai Sándor a Pesti Hírlap munkatársaként készített vele egy riportot, és egyértelműen az európai embert látta benne, aki az emberiség jobbításán dolgozik. Szent-Györgyi Albert már a maga korában is hallatlanul népszerű ember volt. A Lilla-füredi Palotaszálló éttermében

Szent-Györgyi Albert Alfa Romeo típusú autójával.

FOTÓ: LIEBMANN BÉLA/MÓRA FERENC MÚZEUM

róla neveztek el egy speciális fogást: a Szent-Györgyi-féle paprikás csirkét, a szegedi paprikáról pedig egy tánc-tanár csárdást írt. Akkoriban egy parasztember sem akadt, aki ne ismerte volna a nevét, a felfedezését, a Nobel-díjat. Szent-Györgyi Albert személyisége csupa ellentmondás volt, melyek közül néhány érdekességet górcső alá vettünk most induló sorozatunk első állomásaként. Tasiné Csúcs Ildikó, az SZTE Klebelsberg Könyvtár könyvtárosa közel egy évtizede kutatja a Nobel-díjas kutatóorvos életét és munkásságát. **10. »**

A NOBEL-DÍJAS KUTATÓNAK AZ ÉLETE IS SZÁMOS ÉRDEKESÉGET REJT

Mozaikok Szent-Györgyi Albertről

Bukás szélén álló diák, majd Nobel-díjas professzor. A korszak sztárja, aki nem ismerte az önzést. Ízig-veéig a tudomány embere, ugyanakkor a sportok szerelmese. Négyzese férj, mégsem érdemi meg a szoknyavadász jelzőt. Szent-Györgyi Albert személyisége csupa ellentmondás volt, amelyek közül néhány érdekességet görccs alá vetünk most induló Szent-Györgyi-sorozatunk első állomásaként.

SZEGED
KŐÖS KATA

A legtöbbször talán azt gondolnák, a C-vitamin felfedezőjének esetében a zsenialitás már gyermekkorban gejzirként tört utat. Ezzel szemben tehetsége igen sokáig rejtőzködött.

MIBŐL LESZ A CSEREBOGÁR?

Szent-Györgyi Albert anyai ágon a neves Lenhossék orvosdinasztia leszármazottjaként látta meg a napvilágot, ám a fővárosi Lónyai utcai református gimnázium diákjaként kifejezetten rossz tanuló volt.

– Semmi nem érdekelt az iskolában. Korrepetitort fogadtak mellé, hogy ne bukjon meg. A családi asztalnál azonban naponta megfordult nagybátyja, a budapesti egyetem híres anatómiaprofesszora, Lenhossék Mihály. Gyakran beszélgettek a tudományról, a világ történéseiről, a nagy találmányokról – fejtette ki Tasiné Csúcs Ildikó, az SZTE Klebelsberg Könyvtár könyvtárosa, aki közel egy évtizede kutatja a Nobel-díjas kutatóorvos életét és munkásságát.

Kamaszként nagy hatást gyakorolt Szent-Györgyre Ramón y Cayal Az agy című munkája, amelynek hatására óriási tudásvágy ébredt benne.

– Kitűnőre érettségizett, ennek ellenére nagybátyja bizalmatlan maradt vele szemben. Félt, hogy szegényt hoz rá, ezért nem akarta, hogy az egyetemnek akárcsak a közelébe menjen. Szent-Györgyi azonban csak jelentkezett orvosnak. Fel is vették, és már első évben tudományos kutatással akart foglalkozni. Nagybátyja erre felvette a laboratóriumába azzal a feltétellel, hogy csak a végbéli szövetanyag kutatatható. Szent-Györgyi ezt úgy kommentálta később, hogy rossz

Szent-Györgyi Albert és Vágó György szobrász a Nobel-díjas tudóst megformázó szobor előtt. FOTÓ: LIEBMANN BÉLA/MÓRA FERENC MŰZEUM

végénél kezdte el a tudományt – mesélte nevére a könyvtáros.

SZOCIÁLIS ÉRZÉKENYSÉG

Édesapjának Nógrád megyében földbirtokai voltak, ahol gyermekként látta a nyomorgó parasztokat. E tapasztalat felébresztette emberi igazságérzetét, és erős szociális érzékenységet alakított ki benne.

– A második világháború után a szovjetek Zilahy Lajost és Szent-Györgyit kértek fel, hogy hozzanak létre egy művelődési társaságot a két nép közötti közeledés elősegítése érdekében. Nagyon sok emberen segítettek: hivatalos papírokat szereztek, ami életmentő volt, hisz a szovjet hadsereg folyamatosan begyűjtötte kényszermunka céljából a civileket. A Magyar-Szovjet Baráti Társaság pedig kezdetben egy élelmiszerboltként funkcionált. Az akkor már Nobel-díjas Szent-Györgyi kihasználva, hogy a szovjetek tisztelték

és segítők, ételt kért, amit szétosztott a fizikai leépülés határára lévő magyar tudósok között. Ez nagyon komoly humanitárius tevékenység volt, mikor egy krumppli is óriási értéknek számított – magyarázta a könyvtáros.

ÖNZETLEN, SZERÉNYEN

– Mikor a C-vitamint sikerült tisztán kivonnia a paprikából, nem azzal foglalkozott, hogy ez a találmány az ő nevére kerüljön, hanem elküldte az anyagot a világ tudományos központjába, hogy kutassák. Tehát nem a saját előmenetelére, hanem a tudományos kutatás legfőbb szempontjára érdeklődött – részletezte Tasiné Csúcs Ildikó.

Már a maga korában is hallatlan népszerű ember volt. A Lillafüredi Palotaszálló éttermében róla neveztek el egy speciális fogást: a Szent-Györgyi-féle paprikás csirkét, a szegedi paprikáról pedig egy táncosnő csárdást írt. Akkoriban egy parasztember sem akadt, aki ne ismerte volna a nevét, a felfedezését, a Nobel-díjat.

– Az ország ki volt éhezve az elismerésre. Az egész népből ott munkált egy nemzeti sértettség

és megbántottság Trianon miatt. Szent-Györgyi Nobel-díja író volt a fájdalomra – magyarázta a könyvtáros, majd hozzátette: azonban a korszak legnagyobb sztárjaként is egész élete során a szerénység jellemezte.

– Márai Sándor a Pesti Hírlap munkatársaként készített vele egy riportot, és egyértelműen az európai embert látta benne, aki az emberiség jobbításán dolgozik. Szent-Györgyi ismerte saját korlátait is. Gombás Pál elméleti fizikus előadásán például felszolgáltak pogácsát, és Szent-Györgyi a végén bevallotta, hogy az előadásból csak a pogácsákat emésztette meg, nem sikerült a lényegét megértenie – fejtette ki.

ÉP TESTBEN ÉP LÉLEK

A mozgás szeretete végigkísérte az életét.

– Azt vallotta, hogy csak az tud elmélyülten dolgozni, aki ki is tud kapcsolódni. Számára pedig a legjobb kikapcsolódást a sport jelentette. Rengeteget túrázott, sielt, szenvedélyes horgász volt, imádta a labdajátékokat, valamint az úszást és az evezést is. Egyik tanítványa azt írta róla, hogy rektorként a tanévnyitón a zsebéből kilógott a fürdőnadrág, ugyanis az ünnepséggel rosvest úszni készült a Tiszára – mesélte mosolyogva, majd hozzátette: egy másik anekdota szerint amerikai otthona és munkahelye egy tengerből két átéltelen partján helyezkedett el, és Szent-Györgyi gyakran járt úszva dolgozni.

Mindemellett az elsők között vezetett autót. Egy Buick típusú gépjárműve volt. Repülő is megtanult vezetni, sőt hetvenéves volt, mikor a szörfözés fortélyait elsajátította.

NŐCSÁBÁSZ, VAGY MÉGSEM?

Tasiné Csúcs Ildikó hangsúlyozta, szeretné a tévhitet eloszlatni, amely

szintén Szent-Györgyi rohangált a nők után, de nagy tisztelője volt a szebbik nemnek.

– Méltatlan hozzá a nőcsábász jelző, hiszen első két házassága rajta kívül álló okok miatt szakadt meg – közölte.

Első feleségével, Demény Kornéliával, Nellivel fiatalkorukban, első látásra egymásba szerettek. – Szent-Györgyi egyszer váratlanul ment haza, ekkor már húsz éve voltak házasok, és egy ágyban taláta a feleségét a háztartási alkalmazottal, aki nő volt. Próbálta helyrehozni a házasságukat, de bizonytalan kinek közepette be kellett látnia, hogy a biológia ellen nem tehet semmit – mesélte.

Miután a tudós egyedül maradt, szemet vetett Miskolczi Dezső patológusprofesszor feleségére, Borbíró Mártára. Nem nézte jó szemmel a közvélemény a kapcsolatukat, de Szent-Györgyi elmondta: olyan erős szerelem alakult ki közöttük, aminek nem tudtak ellenállni. Nagyon harmonikus 23 évi házasság után Mártát elragadta a rák, amibe Szent-Györgyi kis híján belepusztult.

– Kodály Zoltán nála tett látogatásakor figyelt fel rá, hogy milyen szépen él a zenetudós a nála jóval fiatalabb párjával, Péczy Saroltával. Ezt a példát követve választott ő is magának egy nála jóval fiatalabb nő feleségül. Susan az egyik kollégájának a lánya volt, aki apólként dolgozott. Valószínűleg a nagy kulturális különbség vezetett már egy év után váláshoz. Utolsó felesége pedig egy festőművész volt, Marcia, aki portrét festett róla, úgy találkoztak. Csinos, csendes nő volt, akiről csak később derült ki, hogy mennyire erős akarát. Zárkózott egyéniség lévén nem találta meg a hangot Szent-Györgyi családjával. A tudós öregségére elszigetelődött vér szerinti családjától, unokáitól – mesélte.

Tasiné Csúcs Ildikó közel egy évtizede kutatja a Nobel-díjas kutatóorvos életét és munkásságát. FOTÓ: TÖRÖK JÁNOS